

Szondolok

Szerkeszti: Keményes Lajos

Tartalom:

Nemzeti gyász Somogyi koporsójánál. ▲ A
burzslj. ▲ Tavaszi hullámok. (Csongor.) ▲
Baróthy Bálint: Izenet Erdélybe. ▲ Lend-
vai István; Egy kislipunak. (Vers.) ▲
Színésziskolai vizsgálőadás. ▲ Levél
Strauss Adolfnak. ▲ Magyar ember
irodalmi sikerei Spanyolország-
ban. ▲ Cikkek, riportok, fel-
jegyzések. ▲ Jeges rajzai.

Budapest, 1920. febr. 25.

II. évfolyam 9. szám.

Előfizetési díj 1 évre:

100 korona.

▲ Kiadja ▲
a Központi
Sajtóvál-
alat
R. T.

Szombat

Magas

A jogászvilág
nélkülözhetetlen
szaklapja a

„Magyar Jogi Szemle”

A Magánjog Tára, Hitteljog Tára, Polgári Törvénykezési Jog Tára, Büntetőjog Tára mellékletekkel együtt kétfélekint jelenik meg. Kérjen mutatványszámot. Kiadóhivatal Gerlóczy-u. 11.

Hirdetéseket a Nemzeti Ujság, Uj Nemzet, Uj Lap, Gondolat, Répes Rörrika és Neue Post-ra felvesz a kiadóhivatal, Budapest, IV., Gerlóczy-utca 11. sz.

Megalapítjuk a keresztény magyarság nagybankját. Fektesse mindenki nélkülözhető pénzét a

MAGYAR NEMZETI GAZDASÁGI BANK

részvényeibe Ez a legjobb tőkebefektetés. A bank 30.000.000 K alaptőkével alakul. Egy részvény ára az alapítási költséggel együtt 105 korona. Részvényeket jegyezni lehet az alapítók iródjában, IV., Gerlóczy-utca 11. 1. emelet.

Sajtóügyi tanulmány

Helyreigazítási jog

Irtó dr. óhidi Lágman L.

Ugy a jogkereső közönségnek, mint a szerkesztőségeknek nélkülözhetetlen utmutató. Ára 8 K. Kapható a szerzőnél: Bpest, VIII., József-körút 37-39. I. 7.

MOVE Katonai társadalmi hetilap.

A magyar országos véderő-egyesület hivatalos lapja. A tényleges nyugállományu, tartalékos és népfelkelő tisztek és altisztek közlönye. Katonának polgárnak egyaránt. Változatos gazdag tartalommal megjelenik minden pénteken. Felelős szerkesztő: Pilch Jenő. Szerkesztő Szombathy Kálmán. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Rökk Szilárd-u. 4. Telefon: József 23-84. Előfizetési árak egész évre 90, fél évre 50, negyedévre 25 korona

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BPEST, IV., GERLÓCZY UTCA 11.

Még mindig nem tudja, hogy a nemzetellen, erkölcs-telen sajtó juttatta a bolsévista gajdeszba Magyarországot?

Még mindig nem tudja, hogy csak a becsületes, őszinte, komoly, nemzeti keresztény sajtó mentheti meg jövőnket?

Szerkesztőségi órák mindennap 10 és 12 óra között. Résziratokat nem adunk vissza. Előfizetési ár: egy évre 100 K, fél évre 50 K, negyedévre 25 K.

Somdolat

Nemzeti gyász Somogyi koporsójánál

A Budapesti
Ujságírók
Egyesülete és
az Otthon Írók
és Hírlapírók
Körének tag-
jai Somogyi-
Schlesinger
Béla tragikus
halálával

kapcsolatosan

valami gyűlést tartottak, melyen a faji szolidaritás, az ujságírói szolidaritás köntösében jelent meg. Amennyire a jelen voltak el tudnak lágyulni, el is lágyultak. A magyarság gyalázójának szomorú halála alkalom volt számukra, hogy kimutassák szolidaritásukat és kifejezést adjanak félelmüknek. Határozati javaslatot fogadtak el, amely rendkívül szigorú és azzal fenyegetőzik, hogy a budapesti ujságírók addig nem nyugsznak, amíg a bűnösök nem nyerik el méltó büntetésüket. A budapesti ujságírók hozzászórtak ahhoz, hogy tényezők legyenek. A liberális korszaka szoktatta őket ahhoz a hanghoz, amely nem illeti meg őket. Micsoda joggal mernek ezek az urak követelni, hogy merik meggyanusítani a nyomozó hatóságot azzal, hogy nem

végzi kötelességét? Az ujságírók talán hivatottak arra, hogy a hivatalos eljárást ellenőrizhessék? Honnan veszik a jogot ehhez? Valószínű, hogy az erkölcs iratlan kódexe alapján nyilatkoztak meg, amely igen helyesen azt mondja, hogy a bűnt követnie kell a büntetésnek és minden ember érdeke az, hogy a gyilkosok kézre kerüljenek.

Az ujságíróknak meg volna a joguk az erkölcsi törvény alapján ehhez a határozathoz, azonban ez a törvény nem kizárólag Somogyi-Schlesinger Béla személyére szorítkozik. A magyar nemzetnek voltak halottjai, akiket Somogyi ur elvtársai tüntettek el a legbrutálisabb módon. Tisza István gróf tragikus halála szélesebb rétegek szívét döbentette meg, mint Somogyié, Návay Lajos tragikus végzete talán szintén mélyebben markolt bele a magyar szivekbe. Tisza gróf legyilkolását egyenesen az Otthon Kör termében hirdette ki az Otthon Kör egyik tagja és a két főgyilkos, Pogány József, meg Kéri Pál tagja volt minden ujságírói egyesületnek. Az ujságíró urak elfelejtettek tiltakozni az említett gyilkosságok ellen, nem követelték a gyilkosok megbüntetését, sőt mosolyogtak, amikor arról volt

szó, hogy a tetteket le kellene tartóztatni. A történelmi logika mögé bujtatták megalégedésüket és a történelem kezével magyarították meg az aljas gyilkosságokat. Ugyanaz az eset, mint a közismert nyomdarombolásoknál. A Pesti Hirlap és az Apostol nyomda lerombolása ellen egy árva szó sem esett, azonban, amikor a Népszava terrorvárát ostromolta meg az elkeseredett tömeg, az ujságírók siettek tiltakozni. Átvonatkoztatva az erőszakot: Tisza és Návay nem fáj nekik, azonban Schlesinger Béla a szívükbe harap. A halál csak akkor fáj, ha a fajtájabeliéket éri, különben a történelem logikája magyarázza meg a magyarhalált.

Az igazság kedvéért azonban meg kell állapítani azt is, hogy nem egyedül az ujságírók estek ebbe a hibába. A székesfőváros, amely megfosztotta például állásától Somogyi-Schlesingert, most, amikor meggyilkolják, hivatalosan is mártírrá fogadja

A faji szolidaritás utat talál mindenhova, amikor a közös faji érdek van veszedelemben. Nem a szociálista fáj a lipótvárosi multimilliomosoknak, hanem a zsidó. Ma a lipótvárosi szalonokban ugyanaz a fájdalom uralkodik, mint az ujságírói berkekben és a boltokban. Aki legkevésbé érint a dolog — a szociálista munkás.

A burzsuj

Somogyi-Schlesinger halálából nemzeti gyász sarjadzott a Népszava virágos ágyain. A megszelídített Vörös Ujság siet kisütni, hogy a területi integritás veszedelemben sodródott a gyilkosság miatt. Azok a gyilkosságok, amelyeket Somogyi ur elvtársai kilenc hónapon keresztül gyakoroltak, nem hozott semmiféle veszedelmet Magyarország területi épiségére. Abban a pillanatban azonban, amikor egy izraelitát tesznek el láb alól, a területi integritás nemcsak veszedelemben van, hanem fájni kezd a Népszavának, mely igazán gyönyörűen harcolt fennállása óta az integritásért. Nem Jászi, nem Károlyi Mihály, nem Linder Béla, nem Landler Jenő, nem Vágó Béla s nem Kun Béla és a többiek tették sirba az integrális Magyarországot, hanem azok a gyilkosok, akiknek revolvergolyója keresztülütötte Somogyi Schlesingernek Magyarországot dobogó meleg szívét. Most már megértjük, hogy miért volt akkora sokadalom a temetésen. A sokaság nem Somogyit gyászolta, hanem a területi integritást, amely Somogyi Bélával együtt rogyott egy gödörbe.

Figyelemmel végigolvassván a Népszavát, feltűnő volt, mennyi burzsujmotívum dagadt ki a betűsorokból. Az egyik alcím alatt sikerült megtalálni azt, hogy a nagy halott nyughelyét Jókai Mór sírhelyétől jobbra eső parcellába jelölték ki. Tudjuk, hogy Jókai Mór kommunista volt, tudjuk, hogy állandó, szerződött munkatársa volt a Népszavának, különben az elvű ujság nem dicsekednék azzal, hogy egy olyan közönséges burzsuj közelében pihen örök álmát a nagy halott, mint Jókai Mór.

Megrendítő gyászbeszédet mondott

Heltai Jenő az újságírók nevében. Heltai, a lánglelkű János, aki közismert krakéler volt egész életében és mindenki halálosvégű párbajairól beszélt, most kijelentette, hogy elhozta keserű haragját, lázadó tiltakozását, amellyel igazságot követelünk neki és magunknak. Ez a helyes. Ez végre egy kis önvallomás. Az igazságot az újságírók önmaguknak követelik.

Somogyitól elbucsuztak tantiványai is. Tanítványai között nem tudjuk ott volt-e Rubin László ur is, aki a Galilei kör vezére, a proletárdiktatura oszlopa volt, akiről Somogyi Béla a diktatura idején örvengő betüvállomást tett, mondván, te vagy az én szerelmes Rubin fiam. Az ünnepi szónokok elfelejtkeztek róla. Tanítványainak nagyrésze különben meg sem jelenhetett, mert az ügyészség különböző fogházaiban gyászolják a szerencsétlen Somogyi Bélát, kinek halálát mi sem helyeseljük, azonban tiltakozunk az ellen, hogy koporsóját agitációs dobogóvá emeljék és ott a holtteste mögül fenyegetődzene reánk azok a zsidók is, akik Magyarország meggyilkolásában bűnösök. Somogyi Béla volt az, aki állandóan gunyt üzött magyarságunkból, aki Sir Clerk védelme alatt gyalázta és piszkolta a nemzeti feltámadást, akit védett az oláh, védett az antant és aki a diktatura alatt sokkal kártékonyabb működést fejtett ki, mint egyik-másik terrorgyerek. A magyar büntető igazságszolgáltatás nem tudott hozzáférni Somogyihoz, a népharag sem tudta rátenni kezét, azonban sorsát — fájdalom — nem tudta kikerülni és még halála is egy rettentő bűn, mert gyilkossá aljasított néhány magyar embert, akiket meg fog találni a büntető igazságszolgáltatás keze, akiket nem fog megvédeni sem az oláh, sem a nyugati szocialisták tömege, sem Sir Clerk mentslevele.

Tavaszi hullámok

A legszomorubb tavasz ragyogja be a vonat utját, amint vágatunk (kivételesen igenis vágatunk, a vonat szinte a régi, örökre eltűnt gyorsnak a sebességével visz Pest felé). A legszomorubb, mert a fényessége, az örök gyermeki frissesége és politikátlansága alatt ott feketél a bánatos kiváltság, amely nemzedékünknek jutott, a leggyötrelmesebb látvány, amely szemünket még a jobb idők napjaiban is kinezni, kísérteni fogja: a Mohácsnál Mohácsabb ország a maga nemcsak geográfiai, hanem lelki szétfaragottságával, összeszabdalt voltában. Ezzel a szomorúsággal olyan fájdalmasan édes a beömlő sárga fény s olyan fájdalmasan édesek a mezők, a ligetek, a kékre-sárgára festett falusi házak, amelyek itt rohannak az ablaküveg nagy kockájában s olyan fájdalmasan kedvesek az emlékek, amelyek a tegnap képeivel kísértik az agyat, a ceglédi utcák képeivel.

*

Parasztváros ez a Cegléd a javából. Tipikusan alföldi és tipikusan kálvinista a maga nagy terével, amelynek közepén Kossuth Lajos szobra feketél a maga szokványos melodráma- és önképzőkör-stilusában s amely mégis unszolja valahogy az embert, mert mégis csak Kossuth Lajos s egy sístergő szónoklat rég szertehullott s mégis örökforró paraszai kavarnak itt a tér közepén, amely mintha Magyarország centruma lenne e pillanatban. „Cegléd népe, hazámnak népe.“ Kossuth, a ceglédi Kossuth.

Szöveg

A dörgő, lázító, átkozódó rétor, akinek szavára azonban mégis csak néhányan jelentkeznek katonáskodni: nehezen mozdult ez a nép akkor is, nehezen mindaddig, amíg nem volt *muszáj*. Mert az alföldi magyar nehezen mozduló fajta, ez az egyik hibája s ez az egyik erénye is. Az organikus dolgok mindig lassan érnek s a súlyos lélek nehezen vesz magába valamit, — igaz, hogy aztán nagyon, halálisan magába veszi. Most itt tollas katonák járnak, vasmegyei legények tanyáznak, Vertécsi századosért, az „édesapjukért“ székely katonák rajonganak itt, de a nagy téren, ahol hatvankét éve Kossuth dörgött, most egy ügyes, rátermett szónok a legtesthezszólbóbb érvekkel volt kénytelen dolgozni, hogy a területi integritás mellett olyan lelkesedést verjen föl, amely bele tud hevülni még a fegyvertragadásba is. Nagyon fellengzős embereknek keserű lett volna a szájuk ize attól, hogy Magyarországon s éppen Cegléden még érvelni kell a területi épség gondolata mellett, mintha az egy matematikai tétel lenne vagy egy fakultatív valami, ami nem kötelező, ami nem kényszerítő, nem föltétlen, mint a levegő, mint az élet, mint a lélekzet. Igen, a paraszt materialista. A fekete emberáradat akkor zugott föl először, mikor a szónok azt kérdezte, hogy vajjon hát nincs-e szűksége Erdély sójára. Bizony, a só az kellene, a vas is, az arany is, az ekevas is. Kellene annál inkább, mert itt oláhok is jártak . . . De a paraszt materializmusa más, mint az anyag és erő száraz, önző, kicsinyes filozófusáé. A paraszt az anyagi világon át látja Isten megnyilatkozásait s ezért sokat beszél az anyagról, sokat foglalkozik vele, de tud az anyag és a lélek nagy

házasságáról s van Istene, van faji szelleme s van bölcs, mély és egyszerű életbölcselete. Persze, itt is szidják, legalább is sandán nézik a „vagyoná“ miatt, amely most nagy erő s amely most keserű botrányozás a kabátosoknak, a kiket bizony ki tud fizetni a lajbizsebéből könnyűszerrel. De valamit mindig elfelejtenek: az a sacro egoismo, amely a parasztban dolgozik, nem tisztára egyéni, hanem egyuttal faji, nemzeti is. A földért van, a földnek s a földön át a fajtaért, amely az ő ágyékából veszi életét és az új generációkért, amelyek a föld és munka parasztjának vérén és pénzén át emelkednek majd középosztályá és arisztokráciává. Ez a materializmus végül mégis csak országot épít, templomokat épít. S délután láttam Cegléd kisgazdáit áhitatos arccal kijönni a kupolás, rengeteg református templomból néhány beszéd, zeneszám és vers hatása alatt, s kalapokba dobálni pénzét a területi integritás céljaira. Az a hirtelen, előkészítetlen templomi gyűjtés ezeket hozott. Parasztoktól az országnak. Hát ezt is lássák meg azok a fanyalgó parasztkritizálók.

*

Harmadszor láttam, hogyan reagál a „parasztság“ versekre. Magyar, de modern hangszerelésű versekre, amelyeket először hall életében. A kritikusok elszégyelhetnék magukat. A primitív — thát mélyebb, elsődlegesebb, mert ösztönösebb — ember édestestvére a költőnek. Nem tudja igen megfogalmazni és főképp megokolni a véleményét, a lelkiállapotát. De minden mély, belső ritmusra oly tisztán, oly őszintén és gyermekien reagál, mint az élet minden igaz, őseréjű törvényszerűségére. A szavak lehetnek ujak, elrendezésük szokatlan és minden-

esetre váratlan, beidegzetlen, lehetnek adatszerűségükben neki értelmetlen — mert meg nem tanult — fordulatok. De mindent, ami elementáris érték, ami az örök forrásból gyönyöző, mindent áhitattal és megrendüléssel fogad: a szája önkéntelenül vele mozdul, az arca belefeledkezik, a szeme fénylik vagy elborul tőle. S aztán ha beszélsz vele, megtudod: hogy nagy emóciója volt, amelyet hazavitt magával, amelyet naivan, becsülettel hálás s amelyet tisztelettel süvegel meg az utcán, ha megint eléd akad egyszer. Nem smokk, nem irodalmár, s hálája és emóciója a legtisztább sikered, igazolásod és biztatásod. A taps, mely önkéntelen és minden profán látszata mellett is vallásosan tör ki az önfeléd tömegből a hideg, rideg, fehér protestáns templom kupolája alatt, — ez nem materializmus.

*

Apró cédulákat dobtam ide, frisében és kapkodva. Láttam ceglédi kiscigányokat otthon is, láttam a mulatságos, huncut embereiket is, láttam a ravaszokat, láttam a komolyakat, láttam házaseletüket és tisztaszemű, eleven gyerekeiket. S láttam egynéhányat leányaik közül, akik már nem parasztok s mégis minden tisztaságuk, egyszerűségük, nemességük onnan való, a kék ég és az egyszerű gerendák alól. Mindig Gárdonyi Géza jutott eszembe. Az Emőke lelke, az a végtelen tisztaság, derű és fájdalomban, csalódásban való halálos komolyság, az a lány-lélek, amelyik Pesten cinizmussal mocskolt képtelenség lenne, vidéki hülyeség és föllengző ábránd, az a Vörösmarty-típus, amelyik a Szép Ilonka halhatatlan báján sugárzik át, az ideleenn való-ság tud lenni. Sok szomorúság van, sok baj van, sokat kiábrándultunk, — de mégis az élet tavaszi hullámai

csapkodnak, fénylenek ott lenn, ahová Pest el nem látszik és — ami még biztatóbb dolog — el nem jut.

Csongor.

Izenet Erdélybe

Tegnap találkoztam itt Pesten, a Rádai-utcában Berde bátyánkkal, tőle hallottam, Anikó hugom, hogy szomorú vagy nagyon.

Mondja, hogy milyen halovány az

orcád, hogy sokszor sirdogáltok, te meg az édesanyád. Most azért fogtam tollat, hogy megvigasztaljalak benneteket, de nem tudom, eljut-e majd hozzátok ez az írás kerülőúton. Nagyon szeretném, ha eljutna és ti megtudnátok, hogy miattunk nem kell aggódnotok. Te tudod, hogy milyen nehezen jöttünk el hazulról, te tudod, hogy fáj akkor minden, bizonyosan emlékszel rá, hogy sirva csókoltuk meg a kapufélfát, de amiben biztunk, hogy majd itt az ország szívében magukhoz ölelnek a roppant harcok után megmaradt maradvány magyarok, abban igazán nem csalódtunk. Nem panaszkodhatunk. Egy nemes magyar mánás házában találtunk hajlékot és mindenki jó szívvvel van hozzánk, a hivatalos urak, a kalmárok, a mesteremberek, mind-mind megbecsülnek és nagy igyekezettel istápolnak. Nincs

Szöveg

is nekünk semmiben hiányosságunk és talán egészen boldogoknak mondhatnók magunkat, ha nem háborgatnának a mult, az emlékek, ha fel nem sirna bennünk álmatlan éjszakákon az elárvult otthon képe, a hótakarós hegyek, a zúgó fenyvesek, ha nem hallanók szüntelen a kis falunk harangjának szavát, ha nem látnók magunk előtt a ti bánatos arcotokat és könybelábadt szemeteket.

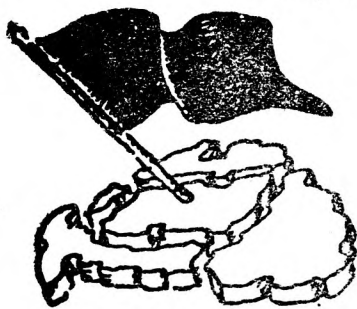
Ne sirjatok, kis Anikó hugom, ne emésszéték magatokat, meglássátok, kisűt majd mégegyszer a mi napunk. Hiszen a könnyeitekkel ugy sem törődik senki, sem a párisi, sem a bukaresti főméltóságú urak. Ők most — szegények — nagy dologban foglaltosak. Békét kotyvasztanak egy ménkü nagy fazékban, amelybe bosszút, haragot, gyűlölséget, jogtalanságot és igazságtalanságot hánynak nagy serényen. De meglátod, kis hugom, fel fog még borulni ez a fazék és kiömlik belőle az a kotyvalék. Európa tele van feszülő energiákkal és új hajnalhasadástól kápráznak még a szemek. Abból a nagy megpróbáltatásból, amely a népekre szakadt, valami fenségesen szép dolognak kell születnie. Gondold csak meg, ez a béke nem a népeknek békéje lesz, nem az igazságnak, hanem a kardnak békéje, nem a szeretetnek és a kien-gesztelődésnek, hanem a megtorlásnak és áltatásnak jegyében születik. Ne sirj, Anikó és el ne dobd magadtól a hitet, hogy az ige testet ölt és az ígéret, amely a keresztrefeszített milliók lelkében bujdosik, valóra vál. Ez a béke egy papiros lesz és a törté-nélem sodra magával fogja ragadni, azokkal egyetemben, akik megszöve-gezték. Az életet és a fejlődést nem lehet paragrafusokkal agyonnyomori-

tani és a természetet nem lehet fal-hoz állítani. És a párisi urak mégis ebben sáfárkodnak. Lehet-e kétséged aziránt, hogy ez nagyon balga törek-vés és kába igyekezet?

Mi magyaroknak születünk és ma-gyar szóra tanított az édesanyánk. Hát bűn ez? Ugye nem? Légy hát magyar, Anikó hugom, nagyon ma-gyar, szeresd a magyar szót, a ma-gyar dalt és a magyar imádságot. Szokásunkat el ne felejtsd, erkölcsün-ket drága kincsként őrizd. És ne gyű-lölj senkit! Tudom, hogy ez nehéz, hisz hallod a korbács suhogását és látod a vér serkenését, de mégis azt mondom, ne gyűlölj! A gyűlölet az ostobák jussa, bennünket a szeretet és az igazság fognak megváltani, ezek a száműzött, de minden bizony-nyal győzedelmes istenségek. Tiszta szemmel és szívvvel haladj a jövő felé, amely igazságot szolgáltat majd ennek a mi százszor letiport, százszor meg-gyalázott fajtánknak.

Ha majd a hegyekről elolvad a hó, menj fel kis hugom az öreg Firtos ormára és nézz el messze-messze, Magyarország felé. Mosolyogj egy kissé, szépen, szeliden, úgy, ahogy szoktál és gondold arra, hogy mi, akik elszakadtunk tőletek és most lá-zas szemekkel virrasztunk a magyar éjszakában, mind-mind hazamegyünk egyszer ... Hazamegyünk meghalni...

Baróthy Bálint.

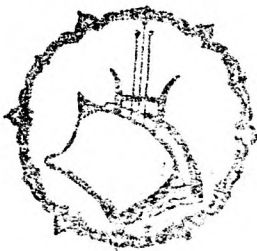
Egy kisfiunak

*Te játékid fölött
vad istenek csatája cikázott. Kék szemed
uj tisztáján üstökösök rohantak s álmaidat
a terhes Idő fetregő méhenyílása
árnyékolta.*

*Ó gyermek,
Te mind e fekete, kénszagu téboly alatt
mosolygva jártál, s gyöngye virágocskákat
fogva szivedhez, szaladtál örömeidre.
S mi dülthaju szörnyek mázsás csönddel
álltuk a néma falat, s bárdjainkat
vállhozkapva, vigyáztunk.*

*Könnyü lábaidon
vesztett álmaink futtanak arra, s a hajnali szél
szaladt, mely ott hancúroz egykor fűhatmunkon,
ha föld üregében bordánk végsőt omlik
s a pacsirta kék zengésén szédül
a hajnali boldog költő.*

Lendvai István.

Színésziskolai vizsgaelőadás

Elmentem Rákosi Szidi színésziskolájának vizsgaelőadására. A nézőtérén sálba bugyolált, kikent ifjak, rizsporos arcu, szagosított csitrik és nagyobb lányok látcsöveznek,

fecsegnek ríktó modorban, láncozott előkelőséggel. A színház a Dohány-, Király-, Wesselényi- s más veszedelmes utcák gyújtópontjában fekszik. Azért néhány tiszt is akad a közönség soraiban, főhadnagyi rangig. Az éhes szemek a deszkán forgolódo süldő színésznőkre szegeződnek: műélvezet. Egy előttem feszengő ifju Makkabeus odasugja a barátjának:

— Nézd Mártát! Milyen felséges lábszárak. Meghivom vacsorára.

Művészet, iskola. A színinövendékek ezalatt nemcsak „játszanak“, hanem vakító mosolyokat, csábító szemvillanásokat szórnak a nézőtérre, a tapsot ki kell érdemelni. A női szereplők általában „ügyesebbek“ férfikartársaiknál, akik szerények, félénkek, szögletesek, merevek, csak a festék s a hajviselet színészi rajtuk.

Közben a leszerepelt hölgyek boldog hevületben szállingóznak a nézőtérre. Selyem kendőkkel dörzsölik le arcukról a festék nyomait. Ez a dörzsölés arra is jó, hogy mindenki észrevegye művésznői mivoltukat: csakhamar egész tábor löcslábu lovag sereglik a földre szállott tündérek köré.

Előadás után a férfiközönség csatazajjal rohan a színészkijáró elé,

hogy végigmustrálja a távozó primadonnácskákat. Egy kivételesen szemérmes kis színinövendéklány megretten az éhes tömegetől, ijedten fut vissza az épületbe, csak barát-nője védelme mellett mer áttörni.

Egyik tanárnőnek bemutatkozom. Csakhamar körénk csoportosulnak a szereplők és nagyon kacéran és nagyon alázatosan kérnek — szép kritikát.

A tanárnővel elbeszélgetek.

— Az iskolába százhuszonnégyen iratkoztak be az idén, — mondja. Természetesen a magasabb évfolyamokban lényegesen csökken ez a szám. Évente mindössze nyolc-kilenc oklevelet adunk csak ki.

Majd sugva kérdi:

— Nemde keresztény laptól jött?

Válaszomra fontoskodva mondja:

— Kérem, a szereplők kivétel nélkül keresztények voltak. (Bocsássa meg, de ebben nagyon méltóztatom kételkedni.) A keresztény sajtó feladata pártfogolni őket . . .

Majd az iránt érdeklődtem, hogy milyen társadalmi körből kerülnek ki a növendékek. A felelet kissé ravasz volt:

— A keresztény középosztály gyermekei is jelentkeznek. A lányokat azonban mi magunk utasítjuk vissza, mert — amint tudja — egy fiatal színésznő két módon teremtheti meg karrierjét: vagy gazdag s meg tudja venni a drága ruhákat, vagy pedig — barátot szerez.

S hogy tudnak a végzett növendékek elhelyezkedni? — kérdeztem.

A legtöbbet az Unió rögtön leszerződötteti, de a vidéken is különösen szívesen fogadják a mi nevelésünket. Vidékre menni különben is előnyösebb a kezdőknek, mert változatos lévén a műsor, sok szerepet tanulnak. És sajnos, kevés a színház Pesten.

Most és utoljára és csak a tanárnőnek a kedvéért és sok-sok fontosabb dolgunk okából — támogattunk: éljenek a színinövendékek és sziniiskolák.

Ngs. Strauss Adolf tanár urnak, Budapest

Jó napot kívánok, tanár ur! Ugy-e, emlékszik rám? Ha azt tesszik mondani, hogy nem emlékszik, akkor is jónapot. Vagy tetszik emlékezni? Fehér asztalnál is találkoztunk már, ő milyen izletes fogások valának és ültünk fák alatt a kertben, azt hiszem, diófák voltak, az utcán is sétáltam önnel, lakásán is felkerestem egyszer-kétszer, még nagyon fiatal fiu voltam akkor és nagyon érdekfeszítőnek találtam t. tanár ur bozontos művészfejét (csak Zauertáik bűvész ur vállain láttam addig olyant, aki mosolyogva varázsolta a kördámát szivem feletti zsebembe) és lebilincselőnek éreztem fölénytől duzzadó fogalmazását, ha beszélt, mindent, mondhatom, mélyebb hatást tett rám b. személye még az apát urénál is, aki pedig szintén nagy ember volt s leányiskolát alapított városkánkban. Nagyon figyeltem önt, s ha azt mondta, hogy „béhá“, akkor odahaza megkérdeztem atyámat, hogy mit jelentenek ezek a hangok? Lelkesedtem, mikor megtudtam, hogy „béhá“ az Budapesti Hirlap, amelynek ön munkatársa volt. És mikor a bolgár cárról méltóztatott beszélni, aki barátja önnek és a Keleti Akadémiáról, ahol tanított ön és mikor keresztnevükön emlegette a politikus

bácsikat és a művész bácsikat: Pista, Duci, Edus, Feri! Szs, jajaj! Azt gondoltam magamban, milyen nagy ember ez a Strauss Adolf. Balkán-tudós, B. H. munkatársa, tanár, bolgár specialista, a cár barátja és mi minden még. Le voltam sujtva, hogy legalább valami kis rokonságban nem voltam ilyen nagyszerű férfiuval.

Csak azt nem tudtam önről, hogy nem magyar ember. Ön nem mondta meg nekem, sok-sok hivatása, foglalkozása, kapcsolata, érdekeltsége, vonatkozása közül csak azt az egyet parancsolta elhallgatni, hogy ön zsidó nacionalista, főcionista, főzsidó. Mikor mostanában olvastam, hogy vissza akarja vezetni népét — gens bolsevicorum — az ígéret földjére és zsidó királyságot, vagy mi a fenét akar Jeruzsálemben alakítani, akkor bizonyos megdöbbenéssel gondoltam kedves emlékü leánya kis keresztjére, amit nyakában viselt Irénke. Irénke, a főzsidó leánya és a kis kereszt. Itt valami zavar van. A papa Mózes akar játszani, a leánya pedig pópista templomba jár. Itt valami zsidó-dolog van.

A napokban találkoztam néhány atyafiával, megkérdeztem tőlük, hogy mi van önnel? Azt mondták, hogy „a ménkü csapjon Adolfba, megbolondult és menjen ő Palesztinába, vagy ahová akar, csak bennünket hagyjon békén.“ Így mondták és kérdeztem, hogy: „Az Irénke keresztje?“ A kezükkel legyintettek.

Szindolat

Csak úgy legyintettek. „De az Irén tiszta magyar gyerek volt,“ — mondtam. Akkor ön is tiszta magyar gyerek volt, — mondták, de most, hogy a bolgár politika jelentőségét vesztette és a kedves, krumpliorru Ferdinánd is lejárta magát, hát új szereplési terület kellett önnek, — így lett önből zsidóvezér.

Hej Böhm és Vázsonyi, Kéri,
Zsidók híres vezéri,
Strauss Adolf!

Ez is valami. De kérem, némi ellenvetéseim vannak: ne ugrasson bennünket. Mert amilyen hálásak leszünk önnek, ha az egész árdrágító, hazátlan és rossz szagu galíciai szereget elvezényli tőlünk, legalább olyan mérgesek leszünk önre, t. uram, ha az egész dolog mókának, szerepnek, bolondításnak bizonyul. Mert ugye, tetszik tudni, hogy Palesztinában is örülten huzódoznak az ön népétől. Tetszik azt tudni, hogy ha meg is érkezik néha a Szentföldre valami parányi kis transzport, mondjuk, egy vagon zsidó, akkor a jó, öreg szentföldi héberek összetett kezekkel rimánkodnak: „Csak ide ne jöjjetek, csak ide ne!“ És elkezdenek hadarni: nincs lakás, igen, lakásinség van, nincs élelmiszer, igen, élelmiszerinség van, nincs megfelelő valuták, igen, a korona ott is rossz. És még egy csomó mindenféle zsidó ravaszággal akarják visszajeszteni a hitsorsokat, akikkel úgy sem lehet jó üzletet csinálni, akik úgy sem hagyják magukat becsapni — és nincs lakhatási engedély Judeában Juda elzüllött fiai számára. A zsidók nem adnak a zsidóknak. Ne ugrasson hát minket kérem, mert nem illik egy haldokló népet önvédelmi

harcában ugrani. Mi tudjuk sorsunkat és tudjuk az önök sorsát: önök itt maradnak, másutt éhen hálnának munkátlanóságuk és csavaros, ostoba, haszontalan csalafintaságuk mellett. Csatázni fogunk sokáig. Valaki győzni fog.

És ne ugrassa a zsidókat sem, kérem. Ugy se hallgatnak önre, csak még dühösebbek lesznek. Nagyon jól tudják ezek a ravasz pólisi magyarok, hogy a Jordán mellett rosszabb üzleti viszonyok vannak, mint a mi folyóink körül, a Dunánál, a Tiszánál és a Király-utcai csatorna mentén, melybe olyan vidáman ömlik a járdáról a piszkos esővíz, mint a valuta a kaftánzsebekbe. Ne ugrassa őket, mert csak azért is itt maradnak. Jobb ezeknek a Bristolban lakni, meg a bécsi Grand Hotelben, jobb ezeknek, mert a Dob-utcából minden ut a hotel-kéjpalotákba és más palotákba vezet. Az a pár évezred pedig, amit egyesült erővel árdrágításért, láncolásért, csalásért leülnek, mi az nekik? A Hatvani-Deutschék, a Guttmannék, meg az Unió R.-T.-ék pedig különösen nem mennek ki magával. Hiszen hallja, hogy azt mondják: csapjon bele a menkü Strauss Adolfba.

Ellenben mi van önnel, tanár ur? Mikor megy ön, mikor vándorol, mikor? Önnek kijárunk lakást Jeruzsálemben. Felelünk érte: hét szoba, fürdőszoba, mellékhelyiségek, padlás és pince! Jó napot kívánok, tanár ur. Akkor is jó napot: *a szerkesztő.*

Szerény véleményem szerint . . .

Egy protestáns hetilapban mérges kis ismertetés jelent meg Szabó Dezső megrázó erejű, monumentális regényéről, az *Elsodort faluról*. A nagytiszteletű urék ugyancsak nekirugaszkodának és a csendes szunnyadásában megzavart lélek merész lendületével elképesztő zagyvaságokat és megdöbbentő értelmetlenségeket kockáztatnak meg erről a lélekbemarkolóan mély és igaz írásról. Hogy a szóbanforgó hetilap mit vélemez Szabó Dezsőről és a munkáiról, ez igazán nem fontos. Nem is emiatt ejtünk szót. De Szabó Dezső esete annyira tanulságos, annyira magán viseli a magyar zsenik tragikus sorsának minden vonását, hogy ebből a szempontból érdemes és kell is vele foglalkozni. Senkit sem gyűlölnék ma Budapesten a sémi berkekben inkább, mint őt, mert tudják, érzik, hogy letagadhatatlanul tehetséges, döbbenetesen tisztánlátó és törhetetlenül magyar, egyszerűen olyan ember, akitől félni kell, akit le kell törni, el kell némitani. Gáncsot is vetnek neki ott, ahol lehet, újságban, irodalmi körökben, politikában. Ez természetes. De azon már sirni lehetne, hogy ugyanext a Szabó Dezsőt a saját táborunkból is lesipuskázzák otromba gyanúsításokkal, félszeg, idétlen és ostoba vádakkal olyan emberek, akik abszolút meg nem értéssel állanak ezzel a legeurópaibb, de egyben legmagyarabb, felhőtlenül nemes egyéniséggel szemben. Művészetről, irodalomról dadognak innen is, túl is, de egészen bizonyos, hogy nem a művész Szabó Dezső fáj nekik, — mert hiszen ezt részben nem is értik, részben nem akarják érteni — hanem a gondolkozó ember. Ez az, amit csak nagy-nagy szomorúsággal lehet tudomásul venni.

Magyar ember irodalmi sikerei Spanyolországban

Regényes történet, sőt fantasztikus. A tanár ur — egy ősi székely familia sarja — elmegy vakációzni Bretagneba. Egy kissé csalódottan, egy kissé kedvetlenül, mert irodalmi ambíciói vannak a tanár urnak, de nem igen akarnak róla tudomást venni. Szinrekerül ugyan egy darabja a Vigszínházban, egy másik Bécsben, de írói pályája csak nem akar nekilendülni. Bretagneban azonban jól érzi magát, ami annál könnyebb, mert itt megismerkedik egy szép párisi lánnyal. Kiút a világháború, a tanár urat internálják, később pedig — mivel az a vád ellene, hogy kémkedett — börtönbe vetik. Sokáig sanyalódik, de végül is közbelép a szép és szerelmes francia lány és az ő segítségével kiszabadul. Feleségül veszi a jótékony tündért, akivel együtt aztán semleges területre, Spanyolországba megy, ahol Barcelonában telepesznek meg. Az irodalmi ambíciók most is sarkalják. Előbb cikket írogat, később szindarabot próbálkozik. Észreveszik, felismerik a jövővényben az alkotó erőt, a távoli kelet fiában az istenadta tehetséget. Szinrekerül az első, majd a második, harmadik darabja, utána a többi; — mind óriási sikerrel — a nagy lapok hasábos cikkekben számolnak be a kitűnő szinpadiszerzőről és munkáiról, a fényképét hozzák, a pénz is megindul és a tanár ur, mint jó módú, szerencsés ember édeget szép feleségével és gyönyörű fiacskájával a messzi Barcelonában.

Ugye, ez egészen úgy hangzik, mint egy regény? Pedig ez a regény valóság, amelynek a hőse: kökösi Orbók Loránt, akinek darabjait most az összes nagyobb spanyol színházak-

ban forróvérű spanyol közönség tapsolja végig, már napok óta itt jár közöttünk Budapesten. A szülei látogatására jött haza néhány napra, egy gazdag barcelónai barátjával.

Felkerestem az idegenbe szakadt magyar író, hogy megtudjak tőle egyet-mást a spanyolországi állapotokról és irodalmi sikereiről.

Negyven év körüli, daliás, szép ember. A haja már kissé deresedik. A kiejtésén nagyon észre lehet venni, hogy sokáig nem beszélt magyarul. Mosolyogva fogad és érdekes dolgokat mond a spanyolországi állapotokról.

A parlamentnek általában nagyon kevés súlya van, ellenben a klérus befolyása jelentékeny. A parlamenti erőviszonyokat — azt hiszem — itthon is eléggé ismerik, én csak azt jegyzem meg, hogy a republikánusok jelentősége — amióta a vezérukról bizonyos borkiviteli panamak derültek ki — nagyon megcsappant.

— Milyen volt a hangulat a háboru alatt? — kérdezem.

— Két tábor állott szemben egymással. A németbarátoknak és az entente-barátoknak tábor. A hadsereg, a papság, az előkelőség a németekhez huzott, míg a munkásosztály és az intellektuellek jelentékeny része inkább a franciákkal szimpatizált. A hangulat azonban később nagyon megváltozott. Sokan kiábrándultak a franciákból és a munkásság most Oroszország felé kacsintgat.

— Mi a vélemény Magyarországról?

— Ameddig fennállott az osztrák-magyar monarchia, a magyarokról jóformán alig volt szó. Most már tudomásul vették ugyan, hogy különálló náció vagyunk, de Magyarországról és a jelenlegi politikai kurzusról még a konzervatív lapok sem nyilatkoznak rokonszenvesen. Én nagyon sok cikket irtam a lapokba, így a Tribuna-ba, az El Tiempo és a Dia Grafico-ba magyar vonatkozású dolgokról, különösen Erdélyről és a román-kérdésről. Feleségem szintén ír, így nemrégiben megjelent egy cikke Szendrei Juliáról.

— Milyenek az élelmezési viszonyok? — érdeklődöm.

— Minden van, amit szem-száj megkívánhat, de nagy a drágaság. Nagyon szép, fehér kenyeret lehet kapni, de kilogrammja egy pesetába kerül. Barcelonában egy valamire való ebédért 30—40 pesetát kérnek, amely összeg —

— elég tekintélyes összeg.

— Nagyon kérem, mondjon most már valamit saját magáról és irodalmi sikereiről — vetettem közbe.

A mester mosolyogva felel:

— Először nagyon nehezen ment a dolog. A spanyolok általában nagyon elfogultak idegen szerzőkkel szemben, nagyon erős náluk a faji öntudat. A saját íróikat dédelgető szeretettel becézik, de idegenekkel szemben nagyon hidegek és elzárkózók. Jellemző például, hogy Molnár Ferenc „Ördög“-e Madridban annak idején megbukott. Ott például nem volna lehetséges az, ami Pesten, hogy például a Vigszínház sok estén át adja annak az írónak „Legszebb kaland“-ját, aki a Figaro-ba magyargyalázó cikkeket irt. Fiatal spanyol szerzőkre rendkívül jótékony hatással van az a majdnem családi meleg szeretet, amellyel körülveszik, pártfogolják.

Szombat

Én annakidején itthon még csak egy biztató szót sem kaptam...

Keserű vonással az ajka körül, folytatja:

— Igen nagy nehézségekkel kellett megbirkóznom. A barcelónai magyarok nem törődtek velem, kivéve a konzulátuson szolgálatot teljesítő *Szentmiklóssy* és *Losonczy* urakat, akiknek igen nagy hálával tartozom. Előbb cikk-írásból éltem, míg végre 1918-ban színrekerült első darabom: *A milliomos vendég*, amelyet négy barcelónai színház játszott. Ezt követte a *Péter és Pál* c. háromfelvonásos, amelynek tárgya a pesti irodalmi és művészeti életből van véve. *A király levele* c. egyfelvonásosomat a barcelónai német színházban adták. Legkedvesebb munkám a *Casanova*, amely jóformán az összes spanyol színházakon színrekerült és most egy buenos-ayresi színházban van műsoron. Madridban a Princessaszínház hozta. *A nagy szám* c. drámám szintén jelentékeny sikert aratott. *A fekete mise* magyar tárgyú darab, a Kőmives Kelemen legendája nyomán íródott. Időrendben legújabb darabom a *Mester öccse*, amely januárban került színre Barcelónában. A spanyol közönségnek nagyon tetszenek a dolgaim, de azért léptenyomon éreznem kell, hogy sokkal jobban szeretnének, ha közülük való volnék.

— Milyen nyelven írja darabjait? — kérdezem.

— Magyarul. A szöveget azután lefordítom franciára, amit azután a spanyol fordítóm ültet át spanyolra. Ez bizony költséges multság, mert a fordítónak a tantième ötven százaléka jár. Megjegyzem, hogy a spanyol színházak a szerzőnek előadásenként bizonyos fix összeget fizetnek. Tagja vagyok a spanyol színházi szerzők egyesületének, amely pontosan elszámol a vidéki előadások után járó tantiémekkel.

— Mik a tervei, kedves mester? — érdeklődöm.

— Csak pár napra jöttem haza, azalatt, míg itthon leszek, tárgyalni

fogok a darabjaim budapesti előadása tárgyában is, persze most még nem tudom, hogy milyen eredménnyel. Most egy regényen dolgozom, amelyet nemsokára be fogok fejezni. Itthoni tapasztalataimról cikksorozatot kell írnom több tekintélyes spanyol ujságba. Magammal akarom vinni a Bánk bánt és az Ember tragédiáját, ezeket ismertetni fogom.

Sokáig elbeszélgetünk. Fényképeket vesz elő, amelyek színházi jeleneteket ábrázolnak, lapokat, folyóiratokat, amelyek közölték az arcképet és hosszú cikkeket írtak a darabjairól. Drámái mind megjelentek nyomtatásban is, ezeket magával hozta. Egyik-másikra rá van nyomva az is, hogy *magyar darab*.

— Ehhez ragaszkodtam, — mondja Orbók mosolyogva, — a direktorok mindenképpen a katalán szerzők közé akartak sorozni...

Bucsuzom az elegáns, daliás szerzőtől. Átnyújtja a névjegyét. Ez van rányomva:

Loránd Orbók

Barcelona Córcega, 259, Pral. 1a.

Barátságosan mondja:

— Ha elvetődik Barcelónába, látogasson meg...

Megígértem, hogy meglátogatom.

Baróthy Bálint.

Egyetlen keresztény képes hetilap a
„Képes Krónika”
Répel aktuálisak, kiállításuk páratlan,
elbeszéléssel élvezetesekek. — Kérjen mu-
tatványszámot. — Egyes szám ára 3 K.
Hirdetvényt: IV., Gerlóczy-u. 11. szám

DOHÁNYPÁC
valódi egyiptomi kapható
DROGERIA, IV., Eskü-ut 5. és **BOR-
VED DROGERIA I.,** Attila-körut 2.
100 gr. dohányhoz elegendő próbá-
tívég ára 15 kor. és a postakölt-
ség. 1/2 kgr. dohányhoz elegendő
adag ára 35 korona
és a postaköltség.

Brilliánst,
gyöngyöt, aranyat, plati-
nát és ezüstöt horribilis
áron vesznek
Singer Testvérek
VII., Rottenbiller-utca 24.
Telefon József. 52-64.

Lola naplója
és egyéb elbeszélések.
Írta: **Szerafini Blanka,**
Kereszténycsaládok kü-
lönös figyelmébe ajánl-
juk a Közp. Sajtóváll.
(Gerlóczy-u. 11. szám)
kiadásában megjelenő
„A mi könyveink”
című sorozatnak ezt az
első kötetét. — Most
jelenik meg.
Ára 12 korona.

FOGADJON SZÓT!!
Mosakodjék
**„MADONNA”
SZAPPANNAL.**
RADÓ DROGÉRIA
Budapest, Thököly-ut 7. szám.